

Jobb és bal

Válasz a „Nép“-nek

Az anyagi világ és az emberi tudat összefüggésének kérdéséből két ellentétes világszemlélet alakult ki. Az idealizmus, mely szerint a tudat határozza meg az anyagi létet, és a materializmus, mely az emberi tudatot az anyagi létből magyarázza. A régi, természettudományi alapokat nélkülöző filozófiai rendszerek e két ellentétes pólusa között mozogtak, és konkrét bizonyítékok hiányában ez a harc eldöntetlen maradt. A legújabb természettudományi kutatások és felfedezések a merev és állandóan zsákuccába futó idealista módszerekkel fel nem oldható, új, bonyolult problémakört nyitottak meg nem csak a szorosan vett, egyes természettudományi ágak körén belül, hanem a filozófia számára is. Ezek az új problémák az eddigiekkel szemben más módszereket kívántak. A formális logika statikus, mechanikus materializmus, képtelen volt ezekkel megbirkózni. Szükségképpen meg kellett születnie egy, a kérdésekhez jobban alkalmazkodó filozófiai és történelemkutatási módszernek, mely mint szilárd ideológiai bázis döntő szerephez jut a termelési viszonyok okozta érdekellentétek összeütközésében. Ma az idealizmus és materializmus harca élő társadalmi valósággá vált. E két fogalom ma többet jelent filozófiai rendszereknél. A két világfelfogás közötti küzdelem már nem spekulatív jellegű, ma ez a két ellentétes világ összeütközését, gazdasági, politikai és kulturális harcát jelenti.

A „Nép” cikkírója talán nem is tudta, milyen mély problémákhoz nyúlt, mikor könnyelműen jobb és balfelé választotta a jugoszláviai magyar ifjúságot. Nem tudta felmérni a materialista baloldaliság, és az ezzel szembehelyezett idealista jobboldaliság jelentőségét. Egy természettudományi, filozófiai és történelmi megalapozottsággal bíró világnézet harcát egyszerűen üres, divatos jelződobálózásnak minősíteni nemcsak rosszakaratot, hanem nagyfokú tudatlanságot árul el.

Ezek után már pontot is tehetnénk. De nem engedhetjük, hogy egy magyar nyelven megjelenő lap kisebbségünket bárgyú, sekélyes idealizmusával megfertőzze és továbbra is tehetetlenségének rabságában tartsa, hogy

már-már látni kezdő szemeiket újra bekösse és ezért mindig készek leszünk síkraszállni az ilyen irányú munka ellen. Az itteni materialisták azok, akik — ha a „vadász” szerint le is becsülik a szellem jelentőségét — a jugoszláviai magyar szellemiségtől a legtöbbit várják. Először is elvárják, hogy tanuljon; mert a „Nép” cikkírójának kijelentései után még jobban igazoltnak látszik e lap által is képviselt álláspont, hogy a fiatalságot tartalom nélküli, sekélyes gondolkodásmódjából fel kell rázni. Az intellektuális erőket, melyek még itt, vajdasági viszonylatainkban nemzetiségünkért és az emberi kultúra továbbhaladásáért kifejtett munkában igénybevehetőek, aktivizálni kell. Mi nem félünk felhasítani közömbösségünk és tudatlanságunk burokját, mely pedig sokáig olyan biztonságos nyugalmat hazudott nekünk. A magyar dolgozó és szellemi rétegek az általános elszegényedés egyre meredekebb lejtőjén bukdácsolnak, a kiutatkeresők száma napról-napra emelkedik, tehát nem tűrhetjük a nyárspolgári előítéletekkel megspékelt maradiságot.

Éppen a materializmus és a baloldaliság az, ami elszegényedő magyar tömegeink sorsának vállalására kötelez minden itteni gondolkodó agyat. Ez a sorsvállalás nem engedi, hogy idealista könnyedséggel kibújjunk társadalmi helyzetünk és korunk diktálta kötelességek alól, még kevésbé, hogy gazdaságilag és szellemileg már amúgy is agyonnyomott parasztjainkat félrevezessük.

Az idealizmus a dolgozó ifjúságot passzívításba, a fényes multtal megalégedett, terméketlen kérődzésbe tereli. Nem ez kell nekünk! Mi tudjuk, hogy ezeréves történelmünk is a magyar robotosok földért és életért folytatott harcát jelenti. Látjuk, érezzük, hogy ez a harc ma is folyik. És amit a magyarság valaha teremtett, az ebből a harcból fakadt. Ennek a harcnak láza lobogott az 1514., 1687—1711. és 1848-as széles magyar tömegekben, ez a láng tüzelt Bacsányiban, Petőfiben és Adyban. Azok voltak igazi nagy embereink, költőink, akik a nép történelmi törekvéseit megértették, akik lelkesedtek ezért, és akik nemzeti kultúránk fejlesztésében a legjobban megközelítették az egyetemeset. Felismerni a népek felszabadulási har-

cának közös vonásait, nemzeti sajátágukban ezt az általános kultúrhaladásba kapcsolni — ezt akarjuk mi. Nemzeti kultúránk lényegében fel kell ismernünk azokat az érintkezési pontokat, melyek révén a világ kultúrközösségébe kapcsolódhatunk. És nagyon jól tudjuk, hogy ezt éppen a nemzeti kultúra tökéletes fejlesztésével érhetjük el.

A művészetnek nemcsak formája, hanem tartalma is van. A forma felduzzasztásával és túlértékelésével az egész művészet szép, de semmitmondó váz marad csak, mivel elveszti dinamikus társadalmi-történelmi jelentőségét. Az értelmetlen formakultusz tartalmatlansághoz, felületességhez vezet, és mindig hamis művészetszemléletet eredményez. Ne hamis, de igazi értékeinket tanuljuk megbecsülni. Hogyan tehetjük ezt meghamisított történelemmel és történelmi-népi viszonyaiból kiragadott irodalommal? Nem látják az idealisták, hogy történelmi vonatkozásaitól, tehát tartalmi valójától megfosztott irodalommal még tökéletesebbé teszik a káoszt, mely felvilágosulatlan ifjúságunk gondolkodásvilágában él? Vajjon mit akarnak elérni? Öntudatos tisztánlátást, vagy még zavarosabb öntudatlanságba süllyeszteni a magyar dolgozó rétegeket? Ne higgyék azt, hogy minden érték, ami magyar! A tisztán formai klasszikus

művészet, mely az akkori kiváltságosokat szolgálta ki, már saját korában is talajtalan volt, mennyivel inkább az ma, minden történelem-társadalmi összefüggésből kiragadva? Ez a mesterkelt és mondvacsinált művészet ma egy csöppet sem viszi közelebb kisebbségünket problémáink megoldásához. Nem a néptől idegen, hanem a népből kinőtt művészet adhatja meg, helyes történelmi átértékeléssel, azokat az igazi irányokat, melyek mai harcainkban is útmutatásul szolgálhatnak. André Gide mondta: „Egy irodalom mindig csak a fundamentból, a talajból, a népből meríthet erőt és újulhat meg”. Ehhez még hozzáfűzhetjük, hogy csak akkor tesz eleget hivatásának, csak akkor válik igazi művészeté, ha a népben talál visszhangra is.

A történelem változások sorozatából áll. Nem csak gazdasági rendszerek, hanem szellemi felülépítmények is változnak. És korának történelmi szükségleteit hiven visszatükröző művészet általános értékeit csak ezen változások felismerésével és helyes átértékelésével alkalmazhatjuk a ma harcára és őrizhetjük meg a holnap számára.

*Kalmár István
(Mayer Ottmár)*

(Megjelent a „Híd” 1936 májusi számában)

V E R S

*... Mélyen a tudat alá ágyazva parázzlik
téli az agyat
a Végleges megoldás
Végleges változás
Nagy felszámolás
hatalmas gondolata.
Nézd
a füstölgő külvárosokból
nem filantróp-dal
de gyűlölet lángol fel.*

*Csodatűz-szikrák sebzik fel véresen az eget
Keletről hasad a hajnal
virrad
az égő ellentmondások kialvó fészkeiben
útmutatóul áll
az óriásra nőtt Ember
izomból vasból villámból
építi
az új Világot.*

KOSZTA RACIN

Fordítóita: Lőrinc Péter

(Megjelent a „Híd” 1938 januári számában)